

УДК 378.016:[81'272'243:316.77](477:4)
DOI: 10.31652/2412-1142-2023-68-60-67

Ігнатова Олена Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету іноземних мов,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0003-1523-0266
oihnatova@vspu.edu.ua

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТІ І КУЛЬТУРІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу впливів міжкультурної комунікації на інтеграційні процеси в освіті і культурі. Автор прагне проаналізувати сутність і причину популярності цього концепту в поточних публікаціях і низці освітніх директив.

З початком нового століття, особливо за останні десять років, у міжкультурних дослідженнях з'явилася низка нових ідей і концепцій, що викликало бурхливі дискусії у професійному світі. Зусилля спроектувати нові, концептуальні й методологічні підходи в дослідженні міжкультурної комунікації були посилені як зовнішніми факторами, так і внутрішніми. З одного боку, вони виникли у відповідь на – глобальні, такі як національні – зміни ситуації та умови для міжкультурної комунікації. З іншого боку, вони були вираженням потреб переорієнтації в цій галузі досліджень, над якою працюють різні дисципліни і яка на межі століть, вочевидь, знаходилась на критичному етапі свого розвитку.

У цій статті вперше зроблено спробу проаналізувати впливові підходи, які були представлені в концептуальних дискусіях щодо міжкультурних питань і певною мірою встановити нові тенденції, уважніше їх вивчити та піддати критичному аналізу. Розглянуто європейський досвід теоретизування питання і феномену міжкультурної комунікації. Визначено основні принципи і чинники ефективної міжкультурної комунікації. З'ясовано зміст поняття «толерантність» у контексті демократизації суспільства та визначено роль міжкультурної комунікації в цьому процесі. Виокремлено ознаки культури мовлення. Запропоновано стратегії формування навички міжкультурного діалогу.

У центрі нашого інтересу – питання про те, що ми отримуємо від наукової дискусії і аналізу.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, євроінтеграція, європейські цінності, міжкультурний діалог, стратегії, освітній простір, культура

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Виклики XXI століття, глобальні зміни вимагають нестандартних підходів до вирішення проблем, з якими стикається людство, а також безпосередньо впливають на стан сфери освіти. Виняткову важливість при цьому набуває проблема історичної спадкоємності та збереження національно-культурної ідентичності нового покоління. Розширення та поглиблення міжнародних контактів у різних сферах суспільно-політичної та економічного життя актуалізують значущість кроскультурної комунікації вчителя іноземної мови в умовах дедалі тіснішої взаємодії національних культур, етнічного та мовного різноманіття світової спільноти. З часів незалежності в 1991р. українська влада почала поступово активізувати процес європеїзації та глобалізації в усіх сферах життя країни. Україна зробила значний крок уперед, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Прискорення процесу євроінтеграції відбулося після початку збройної агресії росії проти України. ЄС ухвалює рішення про вступ країни за спеціальними процедурами. Водночас, Україна мужньо бореться за своє право бути демократичною країною. У контексті сучасності освіта відіграє головну роль у посиленні культурного впливу європейської інтеграції, розширює права та можливості учасників освітнього процесу. Це дає молодим фахівцям можливість обирати власні цілі та досягати їх, поважати водночас демократичний процес та права і свободи інших. У рамках євроінтеграційних

процесів питання міжкультурної комунікації набуває особливого значення і сприяє посиленню міжнародної співпраці в освітній і науковій діяльності.

Метою дослідження є вивчити особливостей міжкультурної комунікації у сфері освіти, дослідити європейський досвід і запропонувати стратегії, за яких комунікація між культурами буде відбуватись на належному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжкультурну комунікацію досліджують як вітчизняні (В. Бакіров, В. Манакін, Л. Хижняк та ін.) так і зарубіжні (L. Arasaratnam, G. Barker, G.Chen, L. Kim та ін.) вчені. У контексті взаємодії з представниками інших народів та діалогу культур міжкультурну комунікацію розглядають В. Аксьонова, Н. Маринець, І. Силадій, В. Бенедек (V. Benedek), М. Лустіг (M. Lustig), Дж. Кьостер (J. Koester), М. Кеттеман (M. Ketteman), В. Староста (W. Starosta), І. Венг (I. Weng) та ін. Мову як інструмент міжкультурної комунікації, як чинник формування міжкультурної толерантності педагогів розглядають Я. Довгополова, А. Молчанова, Р. Іхара (R. Ihara), А. Кірхнер (A. Kirchner), М. Фрайтаг (M. Freitag), С. Ямамото (S. Yamamoto) та ін.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Багатогранний процес глобалізації та наявні протиріччя призводять до позитивних і негативних наслідків. Успіх міжкультурного спілкування людей залежить не тільки від знання мови та національних особливостей. Мова є лише необхідною передумовою спілкування, в якому важливу роль відіграє почуття стилю, загальний настрій спілкування, властивий певній культурі.

Поняття міжкультурної комунікації є предметом вивчення багатьох учених.

Міжкультурна комунікація описує феномен між представниками різних культур. Спілкування з людьми різних культур є звичайною діяльністю в аудиторії, на робочому місці, у сфері охорони здоров'я, освіти чи політики. Міжкультурна комунікація є захоплюючою сферою вивчення організаційної комунікації. Міжкультурна комунікація стосується спілкування між людьми двох різних культур [1, с. 158].

Міжкультурна комунікація – це символічний, інтерпретаційний, трансакційний, контекстуальний процес, у якому люди з різних культур створюють спільні значення [2, с. 64].

Міжкультурна комунікація стосується впливу на поведінку спілкування, коли різні культури взаємодіють разом. Таким чином, міжкультурну комунікацію можна розглядати як комунікацію, що розгортається в символічних міжкультурних просторах[3, с.47].

Глобалізація, зростаюча міграція, розвиток транспортних систем, розвиток інформаційних технологій, міжнародна зайнятість, програми обміну навчанням, взаємозалежні економіки, закордонні подорожі, політичні альянси та глобальні загрози миру об'єднують людей різних культур і релігій [4, с. 128].

Будь-яке спілкування відбувається і в культурі, тому відмінності між культурами є основною перепоною для міжкультурного спілкування. Для різних культур характерні різні мови, цінності, поведінка та ставлення до таких аспектів, як час (важливість пунктуальності), контекст, звичаї, відстань, невербальні знаки тощо. Найважливішим елементом ефективної міжкультурної комунікації є мова: «Мовні питання стають значним джерелом конфліктів і неефективності в умовах дедалі більш різноманітної робочої сили в усьому світі» [5, с. 10]. Здатність говорити є універсальною, але мова визначається культурою. Вважається, що культура та мова мають бути міцно пов'язаними. У дослідницькій галузі дискутують щодо того, чи культура формує мову, чи мова формує культуру. Лінгвістична теорія відносності або гіпотеза Сепіра-Уорфа стверджує, що структура мови впливає на світогляд чи пізнання її носіїв. Наша реальність визначається мовою, яку ми використовуємо; люди, які говорять різними мовами, автоматично матимуть різні світогляди. Англійська мова є третьою за кількістю носіїв мови після китайської та іспанської. Приблизно від 330 до 360 мільйонів людей у всьому світі розмовляють англійською як рідною мовою, і існує понад

50 англомовних країн. Хоча це не офіційна мова в більшості країн, наразі це мова, яку найчастіше викладають як іноземну. Вона використовується як мова спілкування через зручність і легкість, яку вона забезпечує, а також через її поширеність. Усі учасники комунікативного процесу повинні уникати дискримінації на основі етноцентричних припущень про вищість їхньої власної культури. Бути відкритим, сприйнятливим до нової культурної інформації, уникати стереотипів і поважати відмінності є ключовими рішеннями для ефективного міжкультурного обміну.

Міжкультурна комунікаційна компетентність означає активне володіння якостями, які сприяють ефективній міжкультурній комунікації, і може бути визначена трьома основними чинниками: знання, навички та ставлення.

Ставлення: повага, відкритість і цікавість є ключовими ставленнями, необхідними для ефективної міжкультурної комунікації. Увага до інших, активне слухання або демонстрація того, що їх цінують, особливо важливі для встановлення тривалих стосунків з людьми з іншими переконаннями та цінностями. Відкритість і цікавість означає готовність вийти за межі зони комфорту.

Знання – коли ми говоримо про культуру, визначену як переконання, цінності та норми групи людей, які впливають на поведінку людей у спілкуванні, можна розглядати більше категорій знань: соціолінгвістичну обізнаність, культурну самосвідомість, культурно-специфічне знання, і глибокі культурні знання.

Навички: спостерігати, слухати, аналізувати, оцінювати, інтерпретувати та спілкуватися є ключовими здібностями, які використовуються для обробки отриманих знань. Крім того, важливим для розвитку міжкультурної компетентності є критична саморефлексія.

Внутрішні результати: якщо ключові погляди, знання та навички набуто, тоді будуть досягнуті внутрішні результати, такі як емпатія, гнучкість і здатність до адаптації. У результаті люди зможуть відповідати очікуванням іншої людини. Ефективність спілкування буде результатом кількості набутих навичок, умінь і знань.

Зовнішні результати: ставлення, знання та навички, а також внутрішні результати призведуть до ефективної поведінки міжкультурного спілкування [6, с.15]

Важливими ознаками культури мовлення є доречність, правильність, значущість, точність, достатність, логічність, ясність, емоційна виразність, стислість, простота й образність, чистота, насиченість. [7, с.289]. Знання мови іншої країни є важливою частиною міжкультурного спілкування та першим кроком у налагодженні успішного обміну між представниками різних країн і культур. Однак знати мову і володіти нею – це не одне й те саме. Володіння мовою, тобто здатність вільно висловлюватися і розуміти, мислити за допомогою мови, є природним явищем, універсальною ознакою, до якої людина звикає з дитинства і більшою мірою формується автоматично, на межі свідомого і підсвідомого. Знання мови — це вже цілком усвідомлене її сприйняття, база певних знань про людину і світ, закарбованих у словах, фразах, граматичних явищах та інших мовленнєвих виразах.

Інтернаціоналізація сприяла розширенню освітньої міжкультурної комунікації, особливо активному академічному обміну. Інтернаціоналізація вищої освіти має особливе значення для України та відкриває нові можливості для успішного євроінтеграційного процесу [8, с.11].

Розберемо більш детально провідні принципи міжкультурної комунікації (свобода вибору, свобода самовираження, рівноправність, толерантність і взаємна повага до людської гідності), які лежать в основі освітнього процесу та демократизації суспільства. І. Силадій зазначав, що свобода освітнього вибору відображається у прояві креативності учасників освітнього процесу. З цією метою навчальні заклади повинні створити середовище, сприятливе для їхньої творчості, співпраці та взаємодії на конструктивній основі. Крім того, у процесі навчання принцип свободи вибору надає викладачеві можливість вибору методів і прийомів навчання відповідно до індивідуальних особливостей, схильностей та уподобань учнів. Таким чином, демократичні процеси в освіті також можуть бути реалізовані як

частина освітнього підходу, який вчителі можуть обирати вільно [9, с.50]. У рамковому документі щодо визначення компетентності в європейській демократичній культурі наголошується, що ситуаційне моделювання та рольові ігри дають учням відчуття участі в демократичному процесі та можливість отримати власний досвід, а комунікативна взаємодія має позитивний вплив на подальший розвиток компетентності європейської культури на індивідуальному рівні, тобто: європейські цінності, громадянська відповідальність, мовні та презентаційні навички, уміння працювати в команді та уникати конфліктних ситуацій, критичне мислення, гнучкість. Свобода самовираження особливо актуальна для розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, які розширюють можливості глобальної комунікації, яка також включає інтерактивне спілкування та медіаграмотність. Інтерактивне спілкування передбачає організацію розмовної взаємодії, яка сприяє індивідуальному самовираженню і веде до взаєморозуміння, взаємодії та спільного вирішення спільних, але важливих проблем [10]. З огляду на теорію міжкультурної комунікації, свобода вираження може бути досягнута як вербально, так і невербально. Щоб зміцнити процес європеїзації освіти, важливо організувати інтерактивну вербальну взаємодію з критичним розумінням вербальних і невербальних способів спілкування, прийнятних у конкретних контекстах і в конкретних культурних контекстах. Суть інтерактивної міжкультурної взаємодії полягає в тому, що спілкування відбувається в умовах комфорту, в яких кожен співрозмовник має право на самовираження в дружній атмосфері, в умовах взаємної підтримки, толерантності та поваги до всіх учасників процесу, вільного обміну знання, ідеї та думки. Принцип взаємної поваги та людської гідності закладено у Європейській конвенції з прав людини, яка містить положення про свободу вираження поглядів особами, що є невід'ємним елементом демократичного європейського суспільства [11]. Таким чином, учасники освітнього процесу можуть вільно обмінюватися думками без дискримінації, нетерпимості та покарань. Оскільки взаємна повага до людської гідності є основоположною для функціонування мультикультурного демократичного суспільства, міжкультурна комунікація створена саме для того, щоб подолати ворожнечу, засновану на неповазі та нетерпимості. Рівність є високою цінністю в демократичному суспільстві та одним із ключових принципів європеїзації освіти, оскільки в повсякденній освітній практиці навчальних закладів виникають ситуації, які вимагають прийняття рішень чи вибору. Такі рішення мають прийматися за демократичною моделлю. Якщо виник конфлікт, його необхідно вирішити в процесі спілкування. Міжкультурний діалог сприяє рівності. Проте процес непростий, особливо коли учасники взаємодії сприймають один одного як представників різних культур і мають складні історичні відносини [11].

Сьогодні толерантність розглядається як фундаментальна умова суспільного прогресу, ознака здатності суспільства до демократичного розвитку. Останнім часом поняття толерантності активно обговорюється в науковому середовищі в контексті розвитку демократичних суспільств та успішного функціонування особистості. Дане поняття має різні способи визначення на індивідуальному та соціальному рівнях. Досліджуючи вплив толерантності на розвиток освітньої демократії, важливо розглядати це поняття на індивідуальному рівні. Отже, на індивідуальному рівні толерантність має кілька значень: 1) прийняття та відкритість, не нав'язування власних поглядів; 2) особиста віра в рівну цінність і гідність кожного, об'єктивне сприйняття точок зору і поглядів, що різняться від власних [12, с. 191].

Аналіз наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників дав змогу з'ясувати зміст поняття «толерантність» у контексті демократизації суспільства та визначити роль міжкультурної комунікації в цьому процесі. Кірхнер та ін. визначають толерантність як «готовність поважати осіб або певні групи, а також їхні основні цінності та поведінку шляхом співіснування» [13, с. 220]. Молчанова А. визначає толерантність як здатність особистості до продуктивної комунікації з іншими, поважаючи їхню свободу та унікальність. [14]. На думку вчених, концепція толерантності ґрунтується на положенні про те, що всі

люди здатні мислити, спілкуватися та діяти, а тому заслуговують на повагу. Толерантність також є цінним компонентом полікультурної компетентності, вважає Довгополова Я. [15, с. 85]. Вчені визначають здатність особистості сприймати культурне розмаїття як соціальну норму. Розвиток міжкультурного діалогу створює сприятливі умови для формування толерантності. Ставлення однаково відображається у висловленні думок, ідей та поглядів. Освіта є особливим соціальним інститутом, який впливає на розвиток суспільства в цілому, і запроваджуючи принцип толерантності, освіту можна розвивати демократичним шляхом [9, с. 51].

Важливо, щоб взаємодія в освітньому середовищі була побудована на почутті довіри та поваги, гарантувала рівність між викладачами та здобувачами освіти. Варто також наголосити на ролі викладача, його толерантних діяч у побудові взаємодії з учнями, студентами, що сприяє подальшій європеїзації освітнього процесу, а саме на:

- ввічливому ставленні до культурного різноманіття в освітньому середовищі;
- формуванні культурної та соціальної гармонії, оскільки нетолерантність та дискримінаційні установки є двома основними факторами, що порушують соціальну гармонію;
- організації соціальної структури освітнього середовища в такий спосіб, щоб його учасники могли ефективно спілкуватися та взаємодіяти один з одним;
- сприянні підвищенню обізнаності учасників освітнього процесу про культурне різноманіття та виховання поваги до всіх культур і традицій;
- подоланні упередженості навчальних матеріалів, а також підтримці комунікації з членами інших культурних груп через залучення до участі в міжнародних проектах та програмах академічної мобільності;
- критичному аналізу власної діяльності задля визначення цінності культурного різноманіття, оскільки усі учасники освітнього процесу є носіями власної культури [16; 17].

Водночас, ефективне формування навички міжкультурного спілкування забезпечується наступними стратегіями:

1. Підготовка: проведіть дослідження та дізнайтеся, з ким ви матимете справу. Зверніть увагу на культурні норми та соціальні звичаї місцевості.
2. Вивчення мови: безсумнівно, буде величезною перевагою без бар'єрне спілкування.
3. Спостереження: коли спілкування з представником незнайомої культури відбувається вперше, уважно слухайте та уважно спостерігайте за його поведінкою. Зверніть особливу увагу на те, як вони реагують на різні стилі спілкування, а також знайдіть схожість із вашою культурою.
4. Відкритість та самосвідомість: облиште загальні упередження і стереотипи, які ви могли мати щодо іншої культури. Зрештою, люди все ще залишаються індивідуальними особами зі своїми власними уподобаннями.
5. Питання: якщо ви не впевнені в чомусь або думаєте, що, можливо, неправильно зрозуміли те, про що вас запитують, цілком нормально запитати та уточнити, а не здогадуватися та потенційно втрапити у незручну ситуацію.
6. Допомога: отримайте поради і консультації щодо культури вашої цільової країни. Ви можете поставити будь-яке запитання та скористатися практичним досвідом.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Грунтуючись на теоретичних дослідженнях, можемо підсумувати, що міжкультурна комунікація в освіті є важливим компонентом розвитку суспільства. Багатоманітність є реальною характерною ознакою сучасного світу, яка визначає співіснування різних культур, у той час як міжкультурна комунікація наголошує на необхідності взаємодії представників різних культур у середовищі, де вони співіснують (освітній простір). Міжкультурний діалог в освіті позитивно впливає на формування м'яких навичок учасників спілкування,

які притаманні демократичній культурі: неупередженість, стресостійкість, гнучкість, уміння формулювати думки і чути інші погляди, уміння вирішувати конфліктні ситуації і сприймати обґрунтовані аргументи.

Задля забезпечення демократичної міжкультурної комунікації в освіті, вона має ґрунтуватися на таких принципах як свобода вибору, свобода самовираження, взаємоповага до людської гідності, рівність та толерантність. Адже, культурний процес обміну інформацією, почуттями, думками представників різних культур має важливе значення. Ефективність забезпечується соціальною і духовною консолідацією в суспільстві, створенням міжнаціонального спілкування високого рівня, формуванням навичок міжкультурної взаємодії. Отже, володіння іноземними мовами, знання культурні особливості народів світу, уміння коректно формувати траєкторію спілкування, володіння навичками міжкультурної комунікації є невід'ємною складовою професійної діяльності викладачів, майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей, науковців, аспірантів, тощо [18; 19; 20].

Важливим показником професіоналізму є сформованість культури мовлення. Тому необхідно перманентно розвивати свої навички ефективної міжкультурної комунікації. У процесі подальшого вивчення зазначеної наукової проблеми варто звернути увагу на окремі аспекти підготовки студентів до конструктивного міжкультурного спілкування та підвищення їхнього рівня сформованості міжкультурної комунікативної компетентності.

Дана стаття дозволила глибше зрозуміти процеси, які відбуваються у сучасному інтегрованому європейському суспільстві та оцінити можливості та перспективи співробітництва України і ЄС в сфері освітньої політики. Передбачається сформувати стійкий науковий інтерес до теоретичних питань інтеграційних процесів освітньої і культурної політики в Європі загалом, та євроінтеграційного поступу України та взаємодії в культурних процесах ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Chen, G. M., & Starosta, W. J. (2005). *Foundations of intercultural communication*: University Press of America, Lanham, Md., 340 p.
- [2] Lustig, M. W., & Koester, J. (2010). *Intercultural competence: interpersonal communication across cultures* (6th ed.). Pearson Education, Boston, 388 p.
- [3] Arasaratnam, L. A. (2013). Intercultural communication competence. In A. Kurylo (Ed.), *Intercultural communication: Representation and construction of culture* (Chap 3, pp. 47-68). Los Angeles, CA: SAGE Publications, 460 p.
- [4] Аксьонова В. І. (2011). Міжкультурна комунікація як атрибут соціокультурної життєдіяльності суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Вип. 45. С. 128-140.
- [5] Манакін В. М. (2012). *Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 288 с.*
- [6] Barker, G. G. (2016). Cross-cultural perspectives on intercultural communication competence. *Journal of Intercultural Communication Research*, 45(1), 13-30. doi:10.1080/17475759.2015.1104376
- [7] Бакіров В. С. та ін. (2017). Міжкультурна комунікація в університеті: історичний досвід і виклики сучасності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, метод»*. Вип. 39. Харків С. 289. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/download/10265/9782/>
- [8] Lazarenko, N. (2022). Pandemia a transformacja cyfrowa. Wyzwania dla szkolnictwa wyższego. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio J–Paedagogia-Psychologia*, 35(1), 7-17.
- [9] Силадій, І. М., & Маринець, Н. В. (2017). Демократична освіта в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*, (2), с. 50-52.
- [10] Бенедек В., Кетteman М. (2013). *Свобода вираження поглядів та Інтернет*. Стразбург: Видавництво Ради Європи, 204 с.
- [11] Council of Europe (2013). *European Convention on Human Rights*. URL https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- [12] Ihara, R., Yamamoto, S. (2016) Role of tolerance in communication with diverse people. *Ann Reg Sci* 56, 191–202. <https://doi.org/10.1007/s00168-015-0730-9>
- [13] Kirchner, A., Freitag, M., & Rapp, C. (2011). Crafting tolerance: The role of political institutions in a comparative perspective. *European Political Science Review*, 3(2), 201–227.
- [14] Молчанова, А. О. (2013). *Толерантність як ціннісна основа професійної діяльності педагога*. Київ, 188 с.

- [15] Довгополова Я.В. (2005). Толерантність як ціннісна парадигма освіти в контексті євrorінтеграції. Педагогічні шляхи реалізації загальноєвропейських цінностей у системі освіти України: Зб. наук. праць / За заг. ред Г.Є.Гребенюка; Харків: Стиль Іздат. с.85 – 90.
- [16] Kim, Y. Y. (1991). Intercultural communication competence: A systems-theoretic view. In S. Ting-Toomey, & F. Korzenny (Eds.). 138 p.
- [17] Weng, L. (2015). Intercultural communication for everyday life. *Language and Intercultural Communication*, 15(4), 622- 627. doi: 10.1080/14708477.2015.1053177
- [18] Ihnatova O. (2022). The effectiveness of blended learning in English teacher training. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. Vol. 10 №3, pp.377-388. <https://doi.org/10.22190/JTESAP22033771>
- [19] Ігнатова О.М. Траєкторія професійного розвитку вчителя іноземних мов: європейський досвід. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ. 2022. Спецвипуск. Т. №1. С. 100-105.
- [20] Коломієць, А., Громов, Є., Жовнич, О., Коломієць, Д., & Івашкевич, Є. (2022). Актуалізація навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, с. 147-154.

EUROPEAN EXPERIENCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN EDUCATION AND CULTURE

Ihnatova Olena Mykolaivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Head of the Faculty of Foreign Languages,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-1523-0266
oihnatova@vspu.edu.ua

Abstract. The article is devoted to the analysis of the effects of intercultural communication on integration processes in education and culture. The author seeks to analyze the essence and reason for the popularity of this concept in current publications and a number of educational directives.

Since the beginning of the new century, especially in the last ten years, a number of new ideas and concepts have appeared in cross-cultural studies, which have sparked heated debates in the professional world. Efforts to design new, conceptual and methodological approaches in the study of intercultural communication were strengthened by both external and internal factors. On the one hand, they arose in response to - global, such as national - changes in the situation and conditions for intercultural communication. On the other hand, they were an expression of the need for reorientation in this field of research, on which various disciplines are working and which, at the turn of the century, was obviously at a critical stage of its development.

In this article, for the first time, an attempt is made to analyze the influential approaches that have been presented in conceptual discussions on intercultural issues and to some extent to establish new trends, to study them more carefully and to subject them to critical analysis. The European experience of theorizing the issue and phenomenon of intercultural communication is considered. The main principles of effective intercultural communication are defined. Intercultural communication competence (ICC) refers to the active possession of qualities that contribute to effective intercultural communication and can be determined by three main factors: knowledge, skills and attitudes. Features of speech culture are singled out. The meaning of the concept of "tolerance" in the context of democratization of society is clarified and the role of intercultural communication in this process is defined. Strategies for the formation of intercultural dialogue skills are proposed.

In the center of our interest is the question of what we get from scientific discussion and analysis.

Keywords: intercultural communication, European integration, European values, intercultural dialogue, educational space, culture, strategy.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Chen, G. M., & Starosta, W. J. (2005). *Foundations of intercultural communication*: University Press of America, Lanham, Md., 340 p.
- [2] Lustig, M. W., & Koester, J. (2010). *Intercultural competence: interpersonal communication across cultures* (6th ed.). Pearson Education, Boston, 388 p.

- [3] Arasaratnam, L. A. (2013). Intercultural communication competence. In A. Kurylo (Ed.), *Intercultural communication: Representation and construction of culture* (Chap 3, pp. 47-68). Los Angeles, CA: SAGE Publications, 460 p.
- [4] Aksonova V. I. (2011). Mizhkulturna komunikatsiia yak atrybut sotsiokulturnoi zhyttiediiialnosti suspilstva. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. Vyp. 45. S. 128-140.
- [5] Манакін В. М. (2012). Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 288 с. [In Ukrainian].
- [6] Barker, G. G. (2016). Cross-cultural perspectives on intercultural communication competence. *Journal of Intercultural Communication Research*,45(1), 13-30. doi:10.1080/17475759.2015.1104376
- [7] Bakirov V. S. ta in. (2017). Mizhkulturna komunikatsiia v universyteti: istorychnyi dosvid i vyklyky suchasnosti. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriiia «Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiia, teoriia, metod»*. Vyp. 39. Kharkiv S. 289. URL: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/download/10265/9782/> [In Ukrainian].
- [8] Lazarenko, N. (2022). Pandemia a transformacja cyfrowa. Wyzwania dla szkolnictwa wyższego. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio J–Paedagogia-Psychologia*, 35(1), 7-17.
- [9] Syladii, I. M., & Marynets, N. V. (2017). Demokratychna osvita v umovakh yevrointehratsii. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia: Pedahohika ta psykhologhiia*, (2), c. 50-52. [In Ukrainian].
- [10] Benedek V., Ketteman M. (2013). *Svoboda vyrazhennia pohliadiv ta Internet*. Strazburh: Vydavnytstvo Rady Yevropy, 204 s. [In Ukrainian].
- [11] Council of Europe (2013). *European Convention on Human Rights*. URL https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- [12] Ihara, R., Yamamoto, S. (2016) Role of tolerance in communication with diverse people. *Ann Reg Sci* 56, 191– 202. <https://doi.org/10.1007/s00168-015-0730-9>
- [13] Kirchner, A., Freitag, M., & Rapp, C. (2011). Crafting tolerance: The role of political institutions in acomparative perspective. *European Political Science Review*, 3(2), 201–227.
- [14] Molchanova, A. O. (2013). *Tolerantnist yak tsinnisna osnova profesiinoi diialnosti pedahoha*. Kyiv, 188 s. [In Ukrainian].
- [15] Dovhopolova Ya.V. (2005). *Tolerantnist yak tsinnisna paradyhma osvity v konteksti yevrorintehratsii. Pedahohichni shliakhy realizatsii zahalnoevropeiskyykh tsinnosteii u systemi osvity Ukrainy: Zb. nauk. prats /Za zah. red H.Ie.Hrebenuka; Kharkiv: Styl Izdat. s.85 – 90.* [In Ukrainian].
- [16] Kim, Y. Y. (1991). Intercultural communication competence: A systems-theoretic view. In S. Ting-Toomey, & F. Korzenny (Eds.). 138 p.
- [17] Weng, L. (2015). Intercultural communication for everyday life. *Language and Intercultural Communication*, 15(4), 622- 627. doi: 10.1080/14708477.2015.1053177
- [18] Ihnatova O. (2022). The effectiveness of blended learning in English teacher training. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. Vol. 10 №3, pp.377-388. <https://doi.org/10.22190/JTESAP2203377I>
- [19] Ihnatova O. (2022). *Traiektoriia profesiinoho rozvytku vchytelia inozemnykh mov: evropeiskyy dosvid. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. Drahomanova. Kyiv. Spetsvyпуск. Tom 1. S. 100-105.* [In Ukrainian].
- [20] Kolomiets, A., Hromov, Ye., Zhovnych, O., Kolomiets, D., & Ivashkevych, Ye. (2022). Aktualizatsiia navychok pedahoha, shcho neobkhidni dlia orhanizatsii osvithnoho protsesu v umovakh nadzvychainykh sytuatsii. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, c. 147-154.